

систематичної перекладацької роботи з різними типами тексту.

Проведене дослідження не вичерпує всіх питань окресленої проблеми, важливість і актуальність якої визначає необхідність її подальшого вивчення. Особливої уваги потребує, зокрема, проблема формування перекладацької компетенції майбутніх прикордонників-перекладачів на заняттях зі спеціального перекладу.

1. Баранова С.В. Актуальні питання методики викладання перекладу // Вісник Сумського державного ун-ту. Серія: Філологічні науки. – 2002. №4(37). – С.12-15. 2. Брандес М.П., Провоторов В.И. Предпереводческий анализ текста. – М.: НВИ-ТЕЗАУРУС, 2003. – 224 с. 3. Гальперин И.Р. Текст как объект лингвистического исследования. – М.: Наука, 1981. – 139 с. 4. Дейк Т.А. Язык, познание, коммуникация. – М.: Прогресс, 1989. – 312 с. 5. Кривонос А.Т. «Лингвистика текста» и

исследование взаимоотношения языка и мышления // Вопр. языкознания, 1986. – С. 23-27. 6. Мартынюк А.Л., Башкирева С.А. Синтаксические аспекты половой дифференциации речи в современном английском языке // Теоретичні та прикладні аспекти комунікативної діяльності / Вісник Харківського університету, №382,1994. - С. 67-70. 7. Цвяк Л.В. Білінгвізм як феноменальне явище сучасного суспільства // Записки з романо-германської філології: Вип.12. – Одеса: Латстар, 2002.– С. 202-211. 8. Черноватий Л.М. Особливості навчально-методичних матеріалів для підготовки перекладачів // Вісник Сумського державного університету. – 2002. – № 4(37). – С. 184-188. 9. Hoey M. Patterns of Lexis in Text. – Oxford: Oxford Univ. Press, 1991. – 276 p. 10. Jakobson R. On Linguistic Aspects of Translation / The Translation Studies Reader. – London –New York: Routledge, 2000. - 157 p. 11. Maksimov S.E. Deictic Markers as Linguistic Means of Expressing Authority in Text Diss... Master of Arts in Special Applications of Linguistics. – Birmingham, 1992. – 121

Микола Окса

Інтернаціоналізація вищої освіти як фактор розвитку магістерської освіти в Україні

Інтернаціоналізація вищої освіти – процес встановлення взаємодії між навчальними закладами різних країн, що веде до виникнення нових міжнародних об'єднань. Інтернаціоналізація передбачає співтовариство університетів науково-дослідній діяльності, реформування освітніх програм, мобільність студента та викладача, обмін інтернаціональними ресурсами тощо. Ці умови, як констатує автор, відтворюють нові перспективи розвитку магістерської освіти.

Internationalization of higher education - the process of establishing cooperation between institutions in different countries, leading to the emergence of new international organizations. Internationalization provides community university research activities, the reform of educational programs, student and teacher mobility, international resource sharing and more. These conditions, as notes the author, reflect the perspectives for master's education.

Сучасна історія вищої освіти нерозривно зв'язана з інтеграційними процесами в суспільному, економічному і політичному житті країн і народів. На початку XXI століття ми є свідками бурхливого розвитку вищої школи, пов'язаного з формуванням єдиного світового освітнього простору, його змістовного наповнення, з створенням каналів науково-освітніх комунікацій, випрацюванням єдиних критеріїв якості підготовки фахівців та ін. Принципи вищої освіти у новому столітті були сформульовані на міжнародному семінарі ЮНЕСКО «Сучасна політика в галузі реформ вищої освіти» який відбувся у 1988 р. в Пекіні.

Зростання швидкості зміни наукоємних технологій виведе на перший план реалізацію принципу випереджувального навчання. Мова йде не про швидкості передачі знань, а про можливості самостійного оперативного оволодіння випускниками і, можливо, доки ще не існуючими професіями. Випереджувальна освіта спрямована на підготовку професіоналів, що володіють методами і технологіями «праці з

майбутнім»: методами проектування і моделювання соціокультурного середовища і техногенної цивілізації; методами дослідження явищ, процесів і систем, які підлягають перетворенню і модернізації; засобами праці з теоретичним знанням з метою підвищення професійно-особистісної компетенції; досвідом творчого застосування і розробки сучасних технологій; здатністю до рефлексії результатів власної діяльності; іншими компетенціями ми опередаємо чого саморозвитку – здібністю до вибору, критичності, толерантності, діалогічності, саморегуляції та ін. [1, с. 26].

Вища освіта XXI століття покликана відповідати принципу гуманізації (індивідуалізації, демократизації) навчання – орієнтації на виконання замовлення не тільки суспільства і підприємства, й, перш за все, особистості студента у відношенні якості та строків навчання. Гуманізація (олюднення) передбачає розгляд цільових, організаційно-змістовних, результативних компонентів вищої освіти в їх «людському вимірі», тобто з позицій

захисту свободи і прав людини, створення умов для її розвитку і достойного людського життя. Тому актуальним уявляється розвиток варіативної системи вищої школи та спектру освітніх послуг у різних формах на протязі всього життя людини (принцип безперервності освіти). Безперервність в освіті розуміється не лише як послідовна зміна освітніх інститутів, але і безперервна здатність людини до асиміляції нових наукових досягнень, удосконалення умінь навчатись, саморозвиватись та самоосвічуватись. У цьому зв'язку безперервна освіта включає як формальні (школа, коледж, виш та ін.), так і неформальні інститути і види освіти.

Наступні кроки з конкретизації основних ідей розвитку вищої освіти розглядаються в низці міжнародних документів та конференцій: Гавана, листопад 1996р.; Дакар, квітень 1997р.; Токіо, червень 1997р.; Бейрут, березень 1998р.; Гамбург, 1998р. та ін. Всесвітня конференція з вищої освіти в XXI столітті, організована з ініціативи ЮНЕСКО в Парижі (жовтень 1998р.) ухвалює «Всесвітню декларацію про вищу освіту для XXI ст.: підходи і практичні заходи». Декларація включає 17 статей, в яких ставиться задача розвитку освіти на основі згаданих принципів, і проголошує рівноправний доступ до вищої освіти, укріплення зв'язків зі світом, новаторські підходи в сфері освіти, удосконалення управління та фінансування в сфері вищої освіти розвитку партнерських зв'язків і об'єднань.

В Декларації наголошується, що необхідно зберігати, укріплювати і розширяти головні задачі та цінності вищої освіти, що стосуються її внеску в стійкий розвиток і удосконалення глобального суспільства знань прийдешнього століття, а саме: «Забезпечувати можливості (espacewert) для отримання вищої освіти і навчання протягом всього життя, надаючи учням оптимальний діапазон вибору і надаючи гнучкий характер початку і закінченню отримання вищої освіти в межах цієї системи, поряд з можливістю для індивідуального розвитку та соціальної мобільності ...» [2]. В цьому контексті українська вища школа здійснює трансформацію фундаментальної, загальнотеоретичної і спеціальної підготовки випускників, веде пошук нових форм навчання і умов розвитку особистісних та професійних якостей кожного студента. Метою нашої статті виступає теоретичне обґрунтування інтернаціоналізації вищої освіти як фактора розвитку магістерської освіти. Робота виконана згідно загального плану науково-дослідної роботи Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького та практичних завдань кафедри педагогіки і педагогічної майстерності з підготовки магістрів за спеціальністю «Управління навчальним закладом».

З 1992 року в Україні реалізується багаторівнева система вищої освіти. Вона передбачає підготовку бакалаврів і магістрів. Одночасно активно реалізується програма

підготовки дипломованого спеціаліста. В форматі «бакалавр-магістр» для студентів надається свобода вибору освітньої траєкторії. «Вихід» із освітньої системи після 4-х років навчання або подальша «надбудова» освіти на основі само проектування відкриває перспективи швидкої соціалізації особистості: студент за своїм баченням може працевлаштуватися, продовжити навчання або суміщати ті і інше. При цьому перша ступінь (бакалаврат) покликана задовольнити масовий попит суспільства на вищу освіту і орієнтує на широку (базову) галузь професійної діяльності. Навчання на другій ступені (етап магістратури) спрямована на спеціалізацію в обраній галузі і передбачає поглиблену науково-дослідницьку та науково-викладацьку підготовку до напрямку науки (в класичному університеті) або освіти (в педагогічному університеті).

На нашу думку, на користь двохступеневої системи свідчать давно назріла проблема диверсифікації методології і методик навчання на різних стадіях професійної підготовки у виші. Замість «знань-знайомств», які отримують бакалаврат, зміст магістерської освіти збагачується «знаннями-вміннями» та «знаннями-трансформаціями», які передбачають творчий і науковий компоненти підготовки. У цьому випадку можна підсумувати, що на етапі магістратури створюються умови, які ведуть до нової якості освіти як «якості людини»: знання та вміння набувають особистісного сенсу і трансформуються в професійно-особистісну компетентність випускника вишу. Ключовими компетенціями ми слід вважати гуманітарну компетенцію, екологічну компетенцію, культурологічну компетенцію, спеціальну компетенцію, оволодіння якими відповідає ідеалам світового співтовариства. Зміст же інтернаціоналізованої освіти повинен обов'язково орієнтуватися на формування «міжнародної компетенції» у всіх учасників освітнього процесу. Ця орієнтація, хоча і пов'язана з викладанням іноземних мов, але не повинна нею обмежуватися. Настановлення на формування міжнародної компетенції передбачає особливу культуру пред'явлення освітньої інформації, котра врахувала б як загальнолюдські, так і національні цінності.

Безперечною перевагою двохступеневої системи вищої освіти є і те, що вона відповідає вимогам міждисциплінарності, а саме: в умовах ринкової економіки мають попит мобільні кадри, які мають попит мобільні кадри, які мають знання з різних галузей і підготовлені до професійної діяльності «на стиці спеціальностей – математик-економіст, юрист-економіст, хімік-біолог і навпаки, і так – до безконечності. Перехід до двохступеневої системи відповідає зростаючим вимогам інформаційного суспільства до безперервності або лонгїтюдності освіти. Обсяг інформації постійно зростає, а тому неможливо за

один раз (навіть за п'ять-шість років) підготувати людину до професійної діяльності на все життя. Гнучко реагуючи на запити часу, вища школа може від коректувати або повністю змінити зміст освіти на другій ступені – в магістратурі.

Розглядаючи вищу освіту в Болонському форматі, треба визнати потребу яка значно зросла у співставленні дипломів, ступенів та освітніх систем в Європі. Як відомо, магістратура робить європейську вищу освіту більш пізнаємою, привабливою, конкурентоздатною і відкритою. Болонські перетворення, на нашу думку, наступають не лише як європейська відповідь на явище глобалізації, але і як спосіб інтернаціоналізації європейської освіти. На відмінну від глобалізації, знеособлюючої особливості національних культур і освіти, інтернаціоналізація вищої освіти – це процес встановлення взаємозв'язку між навчальними закладами різних країн, яка веде до виникнення нових міжнародних об'єднань. В цьому сенсі інтернаціоналізація вищої стає адекватною реакцією на зміни економічних, політичних, суспільно-демографічних та мовних перебудов в сучасних державах.

Як відкрита інтернаціональна система вища освіта розвивалась у світі й раніше. Останнім часом процеси інтернаціоналізації набирають все більш реального характеру. Показниками цього процесу виступають подібними до змін в структурі, змісті, методах і формах вищої освіти (відкрита освіта, дистанційне навчання та ін.), гарантії взаємного визнання дипломів про вищу освіту, створення інтернаціональних навчальних програм, вимоги до якості навчання студентів. В цих умовах, особливо в межах міжнародних академічних проєктів, з'являється заохочуюча перспектива формування сумісних академічних курсів і програм з низки напрямків підготовки магістрів, які могли б визнаватися еквівалентними в національних і зарубіжних університетах. Студенти могли б відвідувати заняття з означених програм у себе вдома, а потім, після успішної здачі тестів та іспитів отримувати додатково сертифікати зарубіжного університету.

Тенденція інтернаціоналізації вищої освіти спирається на процес загальної інформації та освоєння Інтернет, який, на відмінну від традиційних міжнародних контактів, не має чітких обмежених кордонів і різко розширює можливості співробітництва. Завдяки досягнень технологічної революції безпосереднє спілкування студентів магістратури і викладачів може доповнюватись або змінюватись віртуальною мобільністю. Інтернет знімає просторові і часові, і національні перешкоди в обліку інформацією: дає можливість кожному студенту, вченому чи університетському співтовариству прилучитись до сучасних дослідницьких та освітніх технологій; дозволяє наблизити рівень досліджень і освіти до міжнародних стандартів; забезпечує сумісність

освітніх програм, що важливо для міжнародного визнання дипломів та їх конкурентоздатності на світовому освітньому ринку; вирішує проблеми комплектування навчальних та наукових бібліотек та ін. Стає зрозумілим, що без інформації магістерської освіти і освоєння студентами магістратури ресурсів Інтернет сьогодні неможливо відповідати вимогам Європейських угод. Болонська модель, окрім дворівневої структури вищої освіти, передбачає ще дві базові позиції, які вимагають сьогодні додаткових розробок. Коротко позначимо їх:

- Модульна система – це відмова від предметного викладання і введення розширених освітніх програм, в яких дисциплінарні межі розширені і розглядаються зовсім по іншому ніж в традиційних для України (предметних формах).

- Кредити – це критерії поетапного руху до засвоєння освітньої програми в цілому.

Підкреслимо, що реалізація магістерських програм (магістр науки та магістр освіти) пов'язана з наступними факторами, котрі впливають на досягнення кінцевої цілі: якість професорсько-викладацького складу, освітній рівень абітурієнтів, якість інфраструктури вишу, якість освітніх програм, рівень вишівської науки, рівень інформаційного забезпечення та ін. На основі вказаних факторів можна виділити критерії системи якості магістерської освіти, зокрема:

- рівень освіти;
- рівень підготовки фахівців;
- працевлаштування випускників;
- професорсько-викладацький склад;
- наукова діяльність;
- інформаційно-методичне забезпечення;
- матеріально-технічне озброєння освітнього процесу;

- використовувані освітні технології.

Впровадження і розвиток магістратури передбачає зміну всього освітнього процесу у вишій, безумовно, високий рівень кваліфікації управлінських структур і психологічну готовність усіх суб'єктів навчання. Не дивлячись на позитивний досвід багаторівневої освіти в Україні, не всі вітчизняні виші виявились готовими до нових змін освітніх задач – впровадженню нових технологій навчання, розвитку науково-дослідницької діяльності в магістратурі, освоєнню інтегрованих галузей знань, створенню особистісно-орієнтованого освітнього середовища. Нагадаємо, що в різних документах модернізації української освіти визначено чотири провідних положень: перехід до безперервної професійної освіти; підвищення якості професійної освіти; забезпечення інвестиційної привабливості освіти; реформа загальної (середньої) освіти; реформа (середньої) освіти. Реалізація кожного з них несе з собою значні організаційно-змістовні реформи.

В наш час продовжується праця з оновлення змісту навчання студентів за міністерськими програмами державного стандарту нового

покоління та їх співставленістю з міжнародною практикою. Накопичений за останні роки в Україні досвід підготовки бакалаврів і магістрів, на наш погляд, вимагає узагальнення і передбачає подальше вивчення, в тому числі, на основі співробітництва з вищими Білорусі, Польщі, Словачкі, Угорщини, Росії та інших країн.

1. *Вихрущ А.* Інтеграція української освіти в європейський освітній простір / А.Вихрущ // Науковий вісник Чернівецького університету. – Вип.469. –

Педагогіка та психологія. – Чернівці: Чернівецький нац., ун-т, 2009. 2. Всемирная декларация о высшем образовании для XXI века: подходы и практические меры, принятая на Международной конференции ЮНЕСКО 9 октября 1998г. // Высшее образование в XXI веке: подходы и практические меры / СГУ. – М., 1999 / <http://www.almamater.md/documents/348/ru.html>. 3. *Елькін М.В.* Контрольно-оцінююча діяльність в закладах освіти: Навчальні матеріали для самостійної роботи студентів магістратури / М.В.Елькін, М.М.Окса. – Мелітополь: МДПУ, 2012. – 104 с.

Джаміля Рамазанова

Звуковая и графическая интерференция в русской речи учащихся первого класса

Стаття присвячена вивченню звукової та графічної інтерференції в російському мовленні учнів-аварців, проаналізовано її типологію та засоби диференціації.

The given article analyses the current state of primary education in Dagestan region as well as the formation of the communicative competence of younger pupils.

При обучении русской грамоте учащихся-аварцев два вида интерференции – межъязыковая звуковая и графическая - переплетаются между собой. Характер проявления интерференции зависит от уровня развития конкретного типа двуязычия.

В практике анализа речи билингвов на втором языке принято выделять три типа двуязычия: 1) субординативный, 2) репродуктивный, 3) координативный.

Особенности проявления интерференции прямо связаны с указанными видами двуязычия. первоначальное формирование двуязычия у детей характеризуется как языка и звуки в них соотносятся не прямо с понятиями, а со словами и звуками родного языка. Интерференция в наибольшей степени характерна субординативному типу навыки родного языка автоматически переносятся на второй язык. При чтении и произношении учащиеся - аварцы звуки русского языка автоматически расщепляют на пучки дифференциальных признаков, характерных для фонологических элементов родного языка. При восприятии и воспроизведении звуков второго языка признаки, релевантные для фонем русского языка, но иррелевантными аварского, не замечаются, отбрасываются билингвами и, наоборот, те признаки, которые являются системы русского языка, но релевантными в системе родного языка билингвами воспринимаются как различительные.

Взаимодействие в сознании учащихся звуковых систем двух разных языков приводит к закономерным отклонениям от языковой нормы, фонологическим и фонетическим ошибкам, т.е. звуковой интерференции. Звуки русского языка заменяются звуками аварского языка.

Восприятие различительных признаков фонем родного средство «переводных элементов» родного языка.

У. Вайнрайх, за ним и другие исследователи выделяют четыре типа межъязыковой звуковой интерференции. При анализе чтения и произношения учащихся-аварцев мы за основу берем классификацию У. Вайнрайха.

Результаты сопоставительного анализа звуковых и графической интерференции позволяют предсказать характер ожидаемой интерференции. При проведении констатирующего эксперимента теоретически возможные виды межъязыковой звуковой и графической интерференции были проведены на практике путем анализа собранного материала.

С учетом парадигматических и синтагматических связей звуковую интерференцию в русской речи учащихся-аварцев можно разделить на 4 типа:

- 1) недодифференциация фонем;
- 2) субституция;
- 3) сверхдифференциация;
- 4) реинтерпретация.

Недодифференциация представляет собой неразличение двух разных фонем. Это происходит в результате того, что дифференциальные признаки фонем русского языка рассматриваются билингвом, опираясь на фонологическую систему родного языка как иррелевантные, неразличительные, избыточные, что приводит к смешению значений слов, обусловливаемому неразличением фонем.

Отмечая важность изучения особенностей недостаточной дифференциации фонем при обучении произношению второго языка, Л.В. Щерба писал: «Дело в том, что зачастую мы считаем за один и тот же звук такие иностранные